

הערכה חלופית במקצועות ההומניסטיקה בחטיבת הביניים

לילך דוברובינסקי, רכזת הומניסטיקה, ברנקו וייס
ע"ש רבין, מזכרת בתיה

תהליך הטמעת ההערכה החלופית בבית ספרנו נמשך כשש שנים. בשלוש השנים הראשונות ניתנה למורים בבית הספר הנחיה מקצועית/ בשלוש השנים שלאחר מכן היא הושרשה והוטמעה בתהליך הלמידה וההוראה במקצועות השונים, כחלק משגרת הלימודים בבית הספר. תכנית זו היא פרי יוזמה של מנהל חטיבת הביניים אבי בכר, והיא הוטמעה בכל מקצועות ההומניסטיקה בחטיבה.

ההערכה החלופית מתייחסת לשונות בין התלמידים ומתבססת על ריבוי האינטליגנציות. היא מאפשרת הקניית מיומנויות לכתוב עבודת חקירה ובכך מהווה מרכיב חשוב ומרכזי בתהליך ההוראה והלמידה. עוד מאפשרת ההערכה החלופית ללומדים לבטא את עצמם בדרך בלתי קונבנציונלית, להתחבר באופן אישי לחומר הנלמד, להביע את דעתם באשר לנושאים הנלמדים בכל דרך שיבחרו ולהגיע לתובנות חדשות. על פי תפיסתנו, זוהי למידה משמעותית ואפקטיבית יותר.

המטלות הניתנות לתלמידים מזמנות להם אפשרויות בחירה רבות ומגוונות - הן באשר לתכנים הן באשר לאופייה של העבודה - אישית, בזוגות או בקבוצות. אנו, המורים, זוכים להכיר בתלמידינו צדדים נוספים שאינם באים לידי ביטוי בדרך ההערכה הקונבנציונלית.

העבודה מתנהלת בצוותי חשיבה ומאפשרת קירוב לבבות ותקשורת בין-אישית בין חברי הצוות. הם משתפים פעולה ומחליפים רעיונות זה עם זה/ כך הם זוכים לחשוף את יכולותיהם ואת כישרונותיהם בפני קבוצת השווים, והדבר מסב להם הנאה מרובה.

המטרות העומדות בבסיס המטלות - להקנות ללומדים מיומנויות לכתוב עבודת חקר ולפתח בהם חשיבה מסדר גבוה - מאפשרות לפצח מיומנויות של חשיבה יצירתית, השוואה, נקיטת עמדה תוך הצגת נימוקים רלוונטיים, יצירת הקשרים בין נושאים ובין תחומים שונים ועוד. במהלך ביצוע המטלות מפגינים התלמידים כישורים חברתיים. אלה באים לידי ביטוי ביכולתם

לעבוד בצוות, וביצירתיות המתבטאת בעיצוב תוצרים בתחומי האמנות השונים: ציור, פיסול, בניית דגמים, משחק, דרמה, שירה, וכן במיומנויות תקשוב מגוונות כגון הכנת מצגות, הפקת סרטים וכו'.

בבסיס ההערכה החלופית עומד הדיאלוג בין המורה לתלמיד/ המורה הוא המנחה- והתלמיד אינו עסוק אך ורק בלימוד החומר ובניסוח התשובות המצופות ממנו, אלא מביע את עמדתו באשר לחומר הנלמד: הוא חווה את הדברים תוך ניסיון להתחבר לתקופה שהוא לומד עליה, להזדהות עם האירועים ולהבין את הנפשות הפועלות ואת המהלכים המכתיבים את ההתרחשויות. באופן זה נוצרת זיקה משמעותית ובלתי אמצעית בין התלמיד לבין החומר הנלמד.

באמצעות ביצוע המטלות התלמיד מיישם את העקרונות והמיומנויות שרכש בהתאם לתחומי הלימוד השונים, ואף לומד רבות על עצמו ועל יכולתו להתמודד עם סוגיות שונות, להפעיל חשיבה, ליצור. דף המשוב/רפלקציה המתלווה לכל מטלה מאפשר לו לעשות זאת תוך התייחסות לעבודה ולתהליך הלמידה שחווה. בשלב זה התלמיד מתבונן בתוצר הסופי, משחזר את תהליך העשייה בשלמותו ולומד ממנו על עצמו: מה גרם לו להתחבר לנושא זה או אחר? במה התקשה? מה הסב לו הנאה מרובה? מה היה חלקו בעבודה הקבוצתית? וכו'.

באמצעות תהליך זה של משוב על העבודה לומדים אף המורים רבות על תלמידיהם, על הקשיים ועל נקודות החוזק של כל אחד ואחד מהם, וכך זוכים לחשוף בקרב התלמידים מגוון של כישרונות שאינם באים לידי ביטוי בדרך ההערכה הקונבנציונלית.

הערכת מטלותיהם של התלמידים נעשית באמצעות מחוונים מפורטים התואמים את אופי המטלה. לכל מטלה מצורף מחוון המאפשר לתלמידים להכיר את התבחינים שעל פיהם המורה מעריך את עבודתם. מחוון זה מכוון אותם לרמת הביצוע הנדרשת מהם תוך ציון הניקוד הניתן לכל שאלה או הוראה. **לפיכך המחוון מהווה כלי עזר לתלמידים** - על פיו הם בונים ומעצבים את עבודתם, **וכלי עבודה למורים** - המאפשר להם להגיע בהערכתם את התלמידים לרמת דיוק מרבית.

אין ספק כי ההערכה החלופית ככלי עבודה מאפשרת לתלמידים להתחבר למקצוע הנלמד ברמה האישית, לקחת חלק פעיל בתהליך הלמידה, ליצור נקודות מפגש ולהזדהות עם הנושאים הנלמדים ואף לקיים קשר ישיר ובלתי אמצעי עם המורים המלמדים. עוד מאפשרת ההערכה החלופית לתלמידים לשפר את הישגיהם במקצועות השונים ולהפגין כישורים חברתיים ואחרים.

מישיבות הצוותים המקצועיים עולה שהמורים המובילים את ההערכה החלופית בבית הספר מעידים על עצמם כי הם חשים משמעותיים יותר עבור התלמידים בתהליך ההוראה והלמידה. הם גם חשים סיפוק רב מתוצרי התלמידים ומהישגיהם וחווים במסגרת עבודתם התפתחות אישית ומקצועית, כל אחד בתחומו.

מבינים בהוראה

תהליך הטמעת ההערכה החלופית בבית הספר הביא לשיתוף פעולה בתוך הצוותים וביניהם, העצים את רכזי המקצוע וחיזק את הקשר בין חברי הצוותים השונים. המטלות המגוונות שפותחו בצוותים השונים הן פרי עבודה משותפת שלכל אחד מהמורים יש חלק משמעותי בה. עבודה משותפת זו קידמה מאוד את בית הספר ואת הישגי התלמידים, ואנו גאים בה מאוד. ■